

การศึกษาวิจัย

เรื่อง

การส่งเสริมโอกาสด้านอาชีพและการทำงาน
ของผู้สูงอายุ

จัดทำโดย

สำนักงานสภาพัฒนาการเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ

สำนักเศรษฐกิจการแรงงาน

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

การศึกษาวิจัย

เรื่อง

การส่งเสริมโอกาสด้านอาชีพและการทำงาน
ของผู้สูงอายุ

จัดทำโดย

สำนักงานสภาพัฒนาการเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ

สำนักเศรษฐกิจการแรงงาน

สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน

คำนำ

รายงานการศึกษาเรื่องการส่งเสริมโอกาสด้านอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุฉบับนี้ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ได้รับการสนับสนุนและให้คำปรึกษาทางวิชาการจาก ดร.ศุภชัย ศรีสุชาติ และ ดร.แก้วขวัญ ตั้งติพงศ์กุล อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อหาช่องทางหรือแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างโอกาสด้านอาชีพให้กับแรงงานผู้สูงอายุ และจัดทำเป็นข้อเสนอของสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติในนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานผู้สูงอายุ วิธีการศึกษาโดยการรวบรวมเอกสาร วิเคราะห์ช่องว่างของนโยบาย รวมทั้งการจัดประชุมระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านแรงงานผู้สูงอายุ ประกอบด้วยผู้แทนจากภาควิชาการ นายจ้าง และลูกจ้าง ในการระบุประเด็นและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในตลาดแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของแรงงานและนายจ้างในการที่จะจ้างงานแรงงานสูงอายุ ซึ่งสำนักงานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ ขอขอบคุณคณะผู้ศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ร่วมประชุมระดมความคิดเห็นในครั้งนี้

ผลการศึกษาพยายามที่จะชี้ประเด็นว่า การส่งเสริมโอกาสด้านอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุ เป็นการดำเนินการที่ต้องพิจารณาถึงผู้เกี่ยวข้องได้แก่ นายจ้าง ลูกจ้าง และกระทรวงแรงงาน ในการจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เงื่อนไขของสภาพการจ้างงาน เงื่อนไขทางสิทธิประโยชน์ต่างๆของประกันสังคม ศักยภาพของแรงงาน และนโยบายที่รัฐจะสนับสนุน เป็นปัจจัยที่จะทำให้การส่งเสริมโอกาสด้านอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงจำเป็นต้องมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามศักยภาพและการตัดสินใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆ

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ หวังว่าผลการศึกษาจะมีประโยชน์กับผู้บริหาร นักวิชาการ นายจ้างและลูกจ้าง ที่จะช่วยกันเสริมสร้างโอกาสในด้านอาชีพและการทำงานให้กับผู้สูงอายุในระบบการจ้างงานได้ตามสมควร และหากมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมประการใด สำนักงานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติยินดีน้อมรับเพื่อการพัฒนางานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ

กันยายน ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	i
สารบัญ	ii
สารบัญตาราง	iii
สารบัญภาพ	iv
บทที่ ๑ ความสำคัญของปัญหา	๑ - ๑
๑.๑ บทนำ	๑ - ๑
๑.๒ ขอบเขตการศึกษา	๑ - ๓
๑.๓ วัตถุประสงค์	๑ - ๕
๑.๔ วิธีการศึกษา	๑ - ๕
บทที่ ๒ กรอบแนวคิดทางทฤษฎี	๒ - ๑
๒.๑ อุปทานของแรงงาน (Labor demand and labor supply)	๒ - ๑
๒.๒ อุปสงค์ของแรงงาน (Labor Demand)	๒ - ๔
๒.๓ ตลาดแรงงานและการแทรกแซงจากภาครัฐ	๒ - ๕
บทที่ ๓ วรรณกรรมปริทัศน์	๓ - ๑
๓.๑ งานศึกษาการจ้างงานผู้สูงอายุในต่างประเทศ	๓ - ๒
๓.๒ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย	๓ - ๑๘
๓.๒.๑ กลุ่มนโยบายด้านภาพรวมของการดูแลผู้สูงอายุและความต้องการของผู้สูงอายุ	๓ - ๑๘
๓.๒.๒ กลุ่มนโยบายด้านแรงงานและการเสริมสร้างการจ้างงาน	๓ - ๒๐
รวมถึงแนวทางด้านกฎหมาย	
๓.๒.๓ นโยบายการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ	๓ - ๒๗
๓.๒.๔ งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจการจ้างงานผู้สูงอายุ	๓ - ๓๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๔ - ๑
๔.๑ ผลการวิเคราะห์	๔ - ๑
๔.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๔ - ๖
๔.๒.๑ ประเด็นที่เป็นอุปสรรคและควรได้รับการแก้ไขในภาพรวม	๔ - ๖
๔.๒.๒ มาตรการที่จำเพาะเจาะจงในแต่ละกลุ่ม	๔ - ๖
๔.๒.๓ มาตรการเสริมที่นอกเหนือจากนโยบายเฉพาะกลุ่ม	๔ - ๙
บรรณานุกรม	ป - ๑

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ ๓.๑ การสรุปนโยบายส่งเสริมโอกาสการจ้างงานผู้สูงอายุ	๓ - ๘
ตารางที่ ๔.๑ มาตรการตามกรอบแนวคิดแบ่งตามกรอบระยะเวลา	๔ - ๒
ตารางที่ ๔.๒ เกณฑ์การเกิดสิทธิและประโยชน์ทดแทน	๔ - ๔

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ ๑.๑ การประมาณอัตราส่วนการพึ่งพิง (Dependency ratio) ของประเทศไทย	๑ - ๒
ภาพที่ ๑.๒ โครงสร้างอายุกำลังแรงงานไทยปี ๒๕๕๓ จำแนกตามการจ้างงาน	๑ - ๒
ภาพที่ ๒.๑ การตัดสินใจทำงานและชั่วโมงการทำงาน	๒ - ๑
ภาพที่ ๒.๒ กรณีที่อุปทานเป็นเส้นโค้งวกกลับ	๒ - ๒
ภาพที่ ๒.๓ อุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงาน	๒ - ๕